College van burgemeester en wethouders

Vergadering van: Zie voorblad

Team: Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Opsteller: Christiaan de Jong

Telefoonnummer: 14 0575

Collegevoorstel – Startnotitie Omgevingsprogramma gemeente Zutphen - Erfgoed

Portefeuillehouder:	Sjoerd Wannet
Openbaar:	Openbaar
Soort punt:	Besluitvormend
Zaaknummer:	871791

Besluit

Het college besluit de startnotitie Omgevingsprogramma gemeente Zutphen - Erfgoed vast te stellen.

Aanleiding

In de Omgevingsvisie is opgenomen dat er een Erfgoedprogramma opgesteld wordt. Belangrijke aanleiding hiervoor zijn nieuwe wettelijke bepalingen zoals vastgelegd in de Erfgoedwet (2016) en de Omgevingswet (2024). Daarnaast heeft Nederland in najaar 2024 het Verdrag van Faro (“De Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving”, Raad van Europa, 2005) ondertekend, dat een ander perspectief op erfgoed benadrukt. In het collegeakkoord 2022-2026 en in de begroting van 2023 is het opstellen van nieuw en samenhangend erfgoedbeleid vastgelegd. Kortom: Het huidige erfgoedbeleid (Erfgoedagenda van Zutphen, 2013) sluit niet meer aan op de actuele erfgoedopgave en is aan vernieuwing toe.

In de voorliggende startnotitie (bijlage 1) en het participatieplan (bijlage 2) is uitgewerkt hoe het Erfgoedprogramma Zutphen 2025 opgesteld zal worden. De notitie dient zodoende als startpunt voor het te doorlopen proces om te komen tot samenhangend erfgoedbeleid.

Beoogd effect

Het op te stellen erfgoedprogramma legt het ambitieniveau van het college en de gemeenteraad vast op het gebied van cultureel erfgoed, en beschrijft de visie op het erfgoed voor de komende jaren, in relatie tot de opgaven van de stad en het dorp, de introductie van de Omgevingswet en de gevolgen daarvan voor het instrumentarium.

Het samenhangende en integrale erfgoedbeleid, dat binnen het erfgoedprogramma een plek krijgt, geeft kaders en richting hoe het erfgoed te beschermen, te behouden en te ontwikkelen én het Verhaal van Zutphen te vertellen. Het erfgoedbeleid stuurt op een integrale benadering, in samenwerking met de overige ruimtelijke beleidsterreinen, het sociaal domein en die domeinen op het gebied van duurzaamheid, klimaatopgaven en milieu. Ook door nauw samen te werken met alle disciplines binnen het cultuur- en erfgoedveld, inclusief externe betrokkenen en inwoners, kan maximaal worden ingezet op behoud en ontwikkeling van het rijke Zutphense erfgoed en het uitdragen van het verhaal voor, door en met huidige en toekomstige gebruikers.

Argumenten

1 Zutphen is erfgoedstad bij uitstek, wat vraagt om actueel en passend erfgoedbeleid.
De binnenstad van Zutphen is een unieke erfgoedparel. Erfgoed is dynamisch en in beweging en aan verandering onderhevig. Het op te stellen erfgoedprogramma biedt kansen om vanuit het begrip "cultureel erfgoed", de doelen die daarmee samenhangen, nieuwe verhalen en erfgoedwaarden in kaart te brengen, en zo het verhaal van Zutphen nog rijker, gelaagder, inclusiever en aantrekkelijker te vertellen.

2 Het huidige erfgoedbeleid is gedateerd en sluit niet aan op het nieuwe instrumentarium.
Het huidige erfgoedbeleid is belegd in de in 2013 vastgestelde ‘Erfgoedagenda van Zutphen’. Onder meer als gevolg van gewijzigde wetgeving, is de actuele erfgoedopgave sterk veranderd. Zo is de benadering en positie van erfgoed met invoering van de Erfgoedwet (2016) versterkt en regelt de Omgevingswet (2024) dat verankering van erfgoedbeleid geregeld wordt via een Erfgoedprogramma in het Omgevingsplan. Als gevolg van het Verdrag van Faro (2005, ondertekend 2024) is een integrale benadering van het erfgoed leidend bij (ruimtelijke) ontwikkelingen, waarbij erfgoed tevens wordt ingezet voor overige maatschappelijke opgaven (‘erfgoed als middel'). Deze wijzigingen verwerken we in het nieuwe erfgoedbeleid.

3 Het ambitieniveau op het gebied van cultureel erfgoed en de visie op hoe de komende jaren met het erfgoed om te gaan moet vastgelegd worden.
In diverse visiedocumenten is uitgesproken dat onze ambitie groot is. Zo luidt de eerste kernambitie uit de omgevingsvisie: ‘cultuurhistorische kwaliteiten en erfgoed zichtbaar en beleefbaar [te] maken en in [te] zetten als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen’. Dit is een opgave voor alle betrokken disciplines binnen het erfgoedveld, om samen te komen tot een gedragen en integrale visie voor de komende jaren. Hierbij wordt zowel ingezoomd op de wijze waarop het erfgoed uitgedragen wordt, en het belang van cultureel erfgoed voor Zutphen, als op het beschermen en behouden van erfgoedwaarden, en het betrekken van inwoners, bezoekers en gebruikers hierbij.

4 Het nieuwe ruimtelijke instrumentarium vraagt om een integrale benadering en positionering van erfgoed binnen de overige maatschappelijke opgaven en beleidsterreinen.
Het beschermen, behouden en uitdragen van het erfgoed brengt uitdagende spanningsvelden met zich mee. Verschillende (maatschappelijke) opgaven hebben allemaal invloed op dezelfde ruimte, waarbij intern en extern veel beleidsterreinen (zoals wonen, duurzaamheid en sociaal domein) betrokken zijn. Door goed samen te werken met deze beleidsterreinen en de partners binnen het erfgoedveld, zoeken we in het erfgoedprogramma naar oplossingen voor deze terreinen. Zo worden spanningsvelden omgebogen tot 'speelterreinen'.

5 Met de keuze voor een erfgoedprogramma wordt het nieuwe beleid Omgevingswet-proof opgesteld.
Beleid ten aanzien van de fysieke leefomgeving dat na 1-1-2024 wordt opgesteld, moet vanaf dat moment omgevingswet-proof zijn. Dit is een wettelijke verplichting.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het wettelijk instrumentarium gewijzigd en zijn enkele nieuwe instrumenten ingevoerd, zoals het (omgevings)programma. Een programma, in de zin van de Omgevingswet, is een instrument voor beleidsontwikkeling, en vult het gat tussen de omgevingsvisie en het omgevingsplan. In de omgevingsvisie, die door de raad wordt vastgesteld, staan de kaders, die in het erfgoedprogramma verder uitgewerkt worden. Het vaststellen van het erfgoedprogramma is een bevoegdheid van het college, daarbij rekening houdend en in afstemming met de bevoegdheden van andere bestuursorganen, zoals de gemeenteraad.

Kanttekeningen

1 Het opstellen van een erfgoedprogramma is binnen de Omgevingswet een nieuw en relatief onbekend instrument; het opstellen van een 'ouderwetse' erfgoednota is net zo goed.
Sinds de invoering van de Omgevingswet, begin 2024, is het de bedoeling dat nieuw beleid voortaan uitgewerkt wordt in de vorm van een programma, als nadere uitwerking van de Omgevingsvisie. Het is daarmee een wettelijke verplichting. Het programma moet voldoen aan de eisen die de omgevingswet daaraan stelt. Daarom wordt het erfgoedprogramma in nauwe samenwerking met de interne werkgroep opgesteld.

2 Het werken met een (Erfgoed)programma is nieuw voor ons.
Een omgevingsprogramma moet zo gemaakt worden dat het past in het Digitale Stelsel Omgevingswet. Dit is nieuw voor elke gemeente, en zo ook voor ons. Binnen de gemeente wordt hieraan gewerkt. De implementatie van het erfgoedprogramma is afhankelijk van de voortgang van dit interne project. Door nauw samen te werken, en in een vroegtijdig stadium vorm en uitwerking af te stemmen op het DSO, wordt gestuurd op een zo efficiënt mogelijke aansluiting. Vooralsnog is de verwachting echter dat beide projecten wat betreft inhoud en planning goed op elkaar aan kunnen en zullen sluiten.

Communicatie

Als onderdeel van het traject om te komen tot het erfgoedprogramma is een apart participatieplan opgesteld. Hierin worden de kaders, doelstellingen, doelgroepen en de (reikwijdte van) hun beoogde inbreng in kaart gebracht. Daarnaast is hierin uitgewerkt hoe de verschillende stakeholders betrokken worden. Middels het collegebesluit wordt de raad op de hoogte gebracht van de startnotitie en het participatieplan, waarna een beeldvormende vergadering volgt waarin de gemeenteraad nadrukkelijk wordt uitgenodigd mee te denken over het participatieproces. Ter voorbereiding wordt voorafgaande aan de vergadering de presentatie naar de raad gestuurd. Na de zomer wordt raad geïnformeerd over wat er tot dan toe is opgehaald, hoe dat wordt verwerkt in het programma en ook hoe de inbreng van de raad is meegenomen in het proces.

Samen met de collega's van communicatie stellen we een communicatieplan op, waarin ook persmomenten voor het college wordt voorzien. Voor en na bijeenkomsten worden berichten op sociale media (waaronder via het Erfgoedcentrum), lokale kranten en de gemeentepagina geplaatst.

Uitvoering

Om te komen tot het Erfgoedprogramma doorlopen we de volgende fasen:

Fase 0 Initiatieffase en bestuurlijke opdracht
- Resultaat: goedgekeurde startnotitie
- Ophalen input vanuit de raad op programma-inhoud en (participatie-)proces
- Gereed maart 2025

Fase 1 Programmavorming en participatie
- Resultaat: ontwerp-programma, raadsinformatiemoment

- Ontwerpprogramma ligt ter inzage voor zienswijzen (6 weken)
- Gereed Q3 2025

Fase 2 Besluitvorming
- Resultaat: vastgesteld Erfgoedprogramma
- Gereed: Q4 2025

Fase 3 Uitvoeringsfase: implementatie
- Resultaat: een realistisch uitvoeringsprogramma om de ambities in het Erfgoedprogramma binnen tijd en middelen te kunnen realiseren
- Vanaf Q4 2025

Fase 4 Terugkoppeling
Evaluatie in 2027. Op basis van een evaluatie met de stakeholders en inwoners herijken we in 2027 onze ambities en doelen.

Evaluatie
De startnotitie vormt de basis voor het op te stellen Erfgoedprogramma. In het Erfgoedprogramma wordt de evaluatiefase uitgewerkt. Dit is een verplicht onderdeel van elk omgevingsprogramma.

Financiële consequenties
Het erfgoedprogramma wordt opgesteld in samenwerking met een externe adviseur. Het budget van € 40.000 is in de begroting 2024 opgenomen (6544122). Het gaat om een incidenteel budget (VJN 2023 aanvraag 18). In 2024 is een deel van dit budget reeds aangewend. Van dit budget is in 2024 21.257,50 euro niet overgemaakt, waarvoor wel verplichtingen zijn aangegaan. Bij de jaarrekening van 2024 wordt de raad voorgesteld het budgetrestantbedrag van 21.257,50 euro waarvoor verplichtingen uitstaan over te hevelen naar 2025 door middel van resultaatbestemming.

Bijlagen
871791 - Bijlage 1 - Startnotitie Omgevingsprogramma gemeente Zutphen - Erfgoed
871791 - Bijlage 2 - Participatieplan Omgevingsprogramma gemeente Zutphen - Erfgoed